

Zeeuws licht in een huis aan de IJssel

Wonen nabij de IJssel en dromen van Zeeuws licht op de Noordzee, het lijkt niet logisch. Toch zijn er in Deventer tenminste twee mensen die zich in hun werk door het Zeeuws licht laten inspireren. Het zijn kunsthistorica Francisca van Vloten en beeldend kunstenaar Krisztián Horváth.

door Agnes van Brussel
foto's De Factorij

Het is niet toevallig dat ze ook regelmatig samenwerken. Van Vloten publiceerde in 2004 een boek over leven en werken van Mies Elout-Drabbe, een kunstenaar die begin van de zoe eeuw in de kunstenaarskolonie Domburg werkte. Het boek kwam tot stand in haar huis in Deventer te midden van de enorme schilderijencollectie van Elout-Drabbe. Terwijl zij aan haar bureau een selectie maakte uit de vele bronnen, zat de jonge Hongaar Horváth achter de schildersezel om met een kwastje gedestilleerd water het Zeeuws licht weer te voorschijn te toveren op de verstofte schilderijen. Als kunsthistorica en conservator van het Marie Tak van Poortvliet Museum in Domburg houdt Van Vloten zich al jarenlang bezig met kunstenaars als Toorop en Mondriaan, die zich in Domburg door het Zeeuws licht lieten inspireren. In talloze publicaties en verschillende boeken verhaalt ze over Domburg als kunstenaarskolonie. De laatste jaren breidt ze haar studiegebied uit naar het fenomeen kunstenaarskolonie in Europa en gaf daarover presentaties tot in de Verenigde Staten. Horváth wekte haar belangstelling in 1997, toen ze als partner van de Gorsselse gemeentesecretaris de Hongaarse zustergemeente Buzsák bezocht. In het pen-

sionnetje van zijn ouders liet Horváth haar zijn schilderijen zien. De volgende dag, op zijn eenentwintigste verjaardag, bedacht de Gorsselse delegatie een plan om hem met een beurs voor de kunstacademie naar Gorssel te halen. Afgelopen zaterdag opende Horváth zijn eigen galerie in Deventer, waar naast portretten ook zijn interpretaties van het Zeeuws licht hangen.

In 1998 zag Horváth voor het eerst de zee bij Scheveningen. Hij zag grijstinten met een beetje blauw en groen en het beige van het strand, zo anders dan de warme aardse tinten van zijn vaderland. Het maakte indruk, maar pas toen hij de zee bij Domburg zag raakte hij geïnspireerd. „Om twee uur 's nachts ben ik gaan wandelen, vertelt hij. Het was volle maan en er was veel licht. Aan zee zag ik dat de golven groene kopjes hadden -geen witte- ze

waren lichtgevend knalgroen. Ik stak mijn hand in het water. Die werd ook groen. Het kwam gewoon door de algen en de reflectie van het maanlicht, maar het blijft een wonder.“ Hollands licht is een begrip in de kunstgeschiedenis en dateert uit de zeventiende eeuw. Het was de tijd van de grote ontdekkingen op het gebied van licht en waarneming. Bij Hollands licht denk je aan de schilderijen van Rembrandt. Volgens Van Vloten gebruikten kunstenaars het licht in die tijd meer om een geestelijke of religieuze beleving weer te geven en was het landschap meer achtergrond dan onderwerp van een schilderij. De term Zeeuws licht werd pas veel later een begrip door schilders als Toorop en Mondriaan. In het begin van de twintigste eeuw trokken de kunstenaars naar buiten en schilderden ze een puur individuele waarneming van het landschap. In die tijd ontstonden kunstenaarskolonies als Barbizon in Frankrijk en Willinghausen in Duitsland. Domburg in Nederland volgde enkele decennia later. Ook Katwijk, Bergen, Oosterbeek en Laren waren zulke plekken. Naar Domburg kwamen veel schilders, die eerder al in Frankrijk hadden gewerkt en zich hadden laten inspireren door het impressionisme. Zij maakten het Zeeuws licht tot een nieuw begrip in de schilderkunst. Maar wat is er zo bijzonder aan het

Zeeuws licht? Moet je het louter aan de kunstenaars uit die tijd toeschrijven of is het er nu nog steeds? Een hedendaags kunstenaar als Horváth is heel stellig over het typische licht op Walcheren. „Als je in de verte tuurt zie je normaal een blauwe tint, maar op Walcheren is het lila en paars.“ De volgende vraag is dan of dit licht ook typerend is voor de andere kustkolonies aan de Noordzee, waar begin 1900 kunstenaars neerstreken, dus ook voor Katwijk en Bergen?

Van Vloten meent van niet. Ze ziet een verschil tussen kustplaatsen met een groot achterland en kustplaatsen in Europa, die qua ligging meer een eiland vormen. Dat zijn bijvoorbeeld Skagen in Denemarken, Ahrenshoop in de voormalige DDR en Nida (het voormalige Duitse Nidden) in Litouwen. Wat ze gemeen hebben is het zout water dat hen bijna omringt en dat een belangrijke rol speelt bij de reflectie van het zon- of maanlicht.

In het Marie Tak van Poortvliet Museum Domburg heeft Van Vloten de schilderijen van drie Europese kunstenaarskolonies, Domburg, Ahrenshoop en Nidden, bij elkaar gebracht in een bijzondere expositie. Wie het 'Zeeuws' licht in deze schilderijen uit de periode 1870-1930 wil ontdekken kan nog tot 23 september terecht in dit museum. Mooier is het om het Zeeuws licht in natura te ontdekken. Het is niet voor niets dat kunstenaars toen en nu graag deze plaatsen bezoch-

ten. Het zijn prettige oorden voor vakantiegevoel, die graag natuur- en kunstbeleving willen combineren. Wie het 'Zeeuws' licht heeft gevolgd tot aan Litouwen kan daarna nog voortuit met de 150 door Van Vloten gelokaliseerde kunstenaarskolonies in Europa. Ze signaleert een opleving in de kunstenaarskolonies en wil dat ook graag stimuleren met Euroart, de Vereniging van Europese kunstenaarskolonies.

Francisca van Vloten, *Colour and Sun! Artist's Colonies by the Sea, Domburg, Niden/Nidda-Ahrenshoop 1870-1930*, ISBN 978-90-811727-1-4, 15 euro
De gelijknamige expositie is tot 23 september te zien in het Marie Tak van Poortvliet Museum Domburg
Die Lantscroene, Galerie van Krisztián Horváth, Bergschild 7, Deventer
Europese kunstenaarskolonies:
www.euroartcities.org

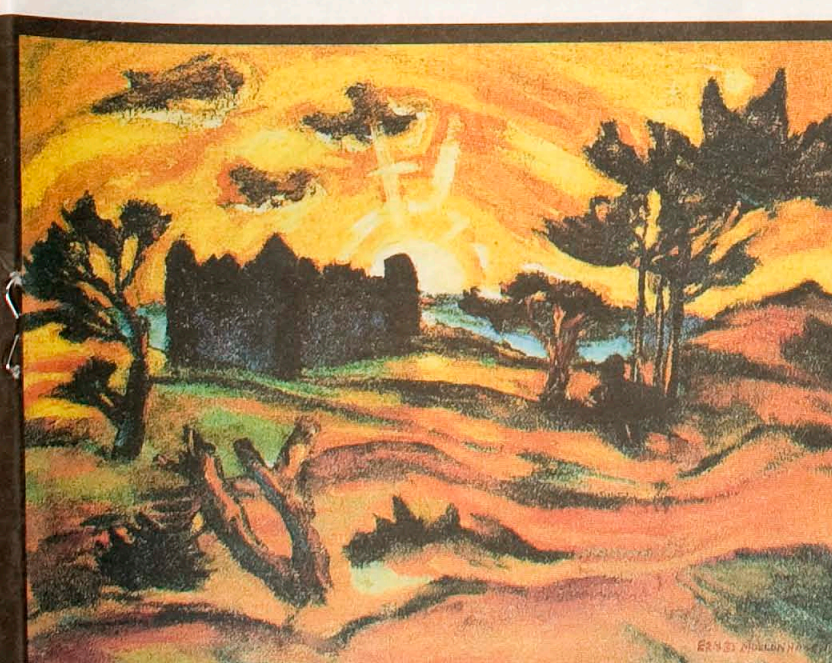
Francisca van Vloten signaleert een opleving van Europese kunstenaarskolonies.

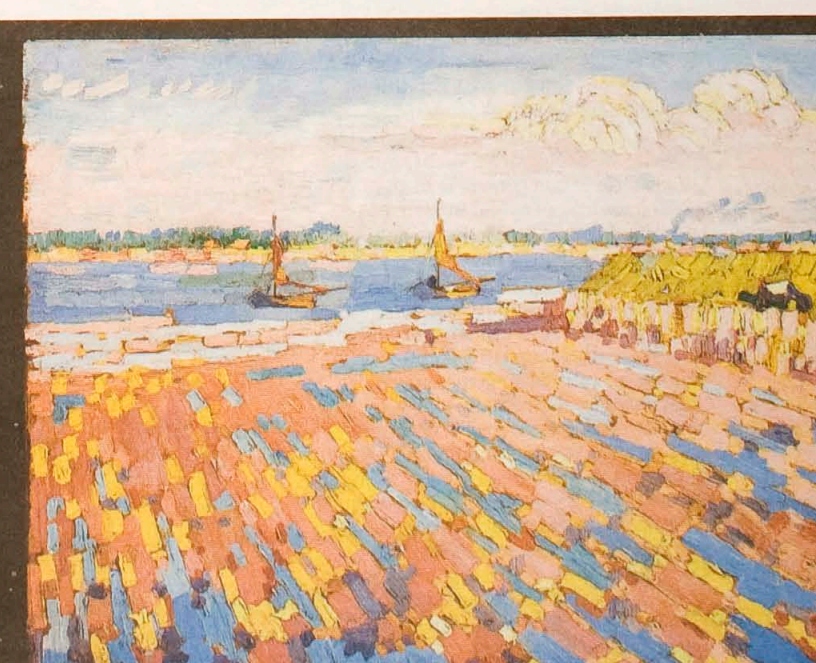
DOMBURG: Maurice Góth, Strandbeeld, 1915

AHRENSHOOP: Paul Müller Kaempff, Gehöft am Bodden zonder jaar

NIDDEN: Ernst Mollenhauer, Rettungshaus in den Vordünen, 1921

DOMBURG: Jan Toorop, Laag water, kanaal bij Veere, 1910